

בתי-קולנוע בארץ-ישראל

(יום הבולאות)

Cinemas in Eretz-Israel

(Philately Day)

כסלו התשס"ח - 12/2007 - 783

נבנה לו גג נפתח. 12 המדרגות שהוליכו אליו מהרחוב יצרו את ההרגשה שעולים אליו כאל בית תפילות. רחבת קולנוע מוגרבי הייתה למקום מכון בתודעה הקולקטיבית הישראלית. כאן נאספו ורקדו תושבי העיר בהיוודע תוצאות ההצבעה על תוכנית החלוקה בנובמבר 1947. במשך השנים שימשה הרחבה מקום מפגש חברתי. בשנות ה-60 החלה בניית רבי-הקומות בעיר ומרכזי הבידור הרחיקו צפונה. תחזוקתו הלקויה של קולנוע מוגרבי פגעה בכוח המשיכה שלו. דליקה שפרצה במקום כתוצאה מקצר חשמלי בקיץ 1986, הביאה להריסת בית הקולנוע. עיריית תל-אביב הורתה לשחזר את חזיתו של בנין מוגרבי במסגרת מרכז מסחרי שייבנה במקום.

דוד שליט, היסטוריון קולנוע

תיאור הבולים

קולנוע עדן

בבול ובשול נראים:

- * חזית בניין הקולנוע וקופת הכרטיסים.
- * מקרן סרטים עם פס-קול על תקליט - "Western Electric" (Sound on Disc) - מ-1927.
- * מסך אופייני לראשית הקולנוע עם שני מסכי צד לתרגום.
- * על המסך: תמונה מכרזת הסרט המדבר הראשון "זמר הג'אז".
- * פסנתרן מלווה.
- * קהל רוקד במסיבת פורים אופיינית לאולם ולתקופה.
- * מודעת עיתון על "שמענוע" - הסרט המדבר והמזמר.
- * כרטיס כניסה.

קולנוע מוגרבי

בבול ובשול נראים:

- * חזית בניין הקולנוע ומדרגות הכניסה.
- * מקרן סרטים "BTH" - מ-1937.
- * מסך סינמסקופ רחב.
- * על המסך: תמונה מכרזת הסרט "הגלימה" (סרט הסינמסקופ הראשון).
- * כיסאות עץ מקוריים של האולם משנות השלושים.
- * רחבת השעון מול הקולנוע וקהל נוהר לעבר הכניסה.
- * הזמנה להקרנת הבכורה של "הגלימה" בישראל.
- * כרטיס כניסה.

בתחילת המאה ה-20 היו בכמה ערים בארץ-ישראל מספר צריפים, בתי-קפה ומבנים ארעיים שבהם נהגו להקרין סרטי ראינוע. רוב המקומות הללו החזיקו מעמד מספר שנים בלבד. בנייתם של בתי הקולנוע המודרניים, בתוך מבני אבן קבועים, הוצאה בסוף שנות ה-20 והגיעה לשיאה במחצית שנות ה-50. בתי הקולנוע, מהגדולים שמוקמו במרכזי הבידור ועד הקטנים שנבנו בשכונות, היו למרכזי החיים של הקהילה. בשנת השיא 1966 ביקרו בקולנוע 2.6 מיליון ישראלים למעלה מ-50 מיליון פעם. שנתיים לאחר מכן החלו שידורי הטלוויזיה, הישראלים נשארו בבית לצפות בפלא החדש, ובתי הקולנוע החלו להיסגר, תחילה האולמות בפריפריה, ואחרים האולמות בערים הגדולות. 330 בתי קולנוע שעמדו במבנים יחידים נהרסו ברובם, חלקם עוצבו מחדש כרבי-אולמות. מאז אמצע שנות ה-80 רוב רובם של בתי הקולנוע נמצאים בתוך קניונים ומרכזי בידור. האפשרות לראות סרטים באמצעי מדיה נוספים, כמו קלטות ווידאו, DVD ומחשבים ביתיים, הפכה את בתי הקולנוע הישנים לזיכרון רחוק.

קולנוע עדן, תל אביב

נחשב לבית הקולנוע המודרני הראשון בארץ ישראל. הקמתו בשנת 1914 הייתה כרוכה במאבקים והתנגדויות של תושבי אחרות בית. שני בעלי, משה אברבנאל ומרדכי ויסר, דרשו וקיבלו מוועד השכונה מונופול למשך 13 שנה, במהלך שימש עדן מקום יחיד להקרנת סרטים בגבולות תל-אביב. בשנות המלחמה העולמית הראשונה נסגר ראינוע עדן בפקודת השלטון התורכי בתואנה שהגנרטור שלו משמש להעברת מסרים לצוללות אויב בלב ים. הראינוע שב ונפתח לציבור עם כינונו של המנדט הבריטי, והיה למרכז תרבות ומקום שבו נערכו גם אירועים חברתיים. לצד האולם נבנה אולם נוסף, לא מקורה. פקיעת המונופול ובנייתם של בתי קולנוע חדשים בתל אביב גרעה ממעמדו של עדן. בשנות ה-50 החלו בעלי עדן להקרין בעיקר סרטים הודיים, תורכיים ואחרים, שיועדו לקהל המהגרים החדשים. קולנוע עדן נסגר בשנת 1974 ונותר בניין לשימור.

קולנוע מוגרבי, תל אביב

קולנוע מוגרבי נפתח בשנת 1930. האדריכל יוסף ברלין בנה אותו מאבני סיליקט מחופות בסגנון הארט-דקו ששלט אז בהיכלות הקולנוע בעולם. "תחושה של בניית הפירמידות", העידו המפקחים על היקף הבנייה. בשל ההשקעות הכספיות המסיביות בבנייה עברו עליו שנותיו הראשונות ללא גג, ובהמשך

מעצב: דויד בן-הדור
Designer: David Ben-Hador

Cinemas in Eretz-Israel (Philately Day)

In the early 1900's, there were, in several towns in Eretz Israel, a few sheds, cafes and other temporary structures in which silent movies were screened, but most of these places lasted for just a few years. The building of modern cinema theaters, in permanent stone structures, started in earnest in the late 1920s, reaching its peak in the mid-1950s. These theaters, be they large ones in centers of entertainment or small neighborhood ones, have become the hub of community life. During the peak year, 1966, 2.6 million Israelis went to the cinema more than 50 million times. Two years later, when television broadcasting began, many Israelis chose to stay at home and watch this new marvel, and cinema theaters closed down – first in the periphery, then in major cities. 330 standalone theaters were torn down, or else redesigned as multiplex theaters. Since the mid-1980s, most cinemas are hidden away inside shopping malls and entertainment centers. The possibility to watch movies using other media such as videotape, DVD and home computer, turned the old movie theater into a distant memory.

Eden Cinema, Tel-Aviv

Regarded by most as the first modern cinema in Eretz Israel, Eden was built in 1914 amidst conflicts and objections by residents of the Ahuzat Bayit community, Tel-Aviv's precursor. Its owners, Moshe Abarbanel and Mordechai Wieser, demanded and received from the community council a 13-year exclusive franchise, making Eden the only location for movie screening in Tel-Aviv. During World War I, Eden Cinema was shut down by order of the Ottoman government, under the pretext that its generator could be used to send messages to enemy submarines off shore. It was reopened to the public once the British mandate was established, soon becoming a cultural and social center. A new open hall was built next to it. Then the monopoly expired, additional cinema theaters were built, and Eden gradually lost its prestige. In the 1950s, following the establishment of the State of Israel, the owners screened Indian and Turkish films to the new immigrants. The Eden cinema was closed down in 1974 and then designated a "preserved building".

Mograbi Cinema, Tel-Aviv

Mograbi Cinema was opened in 1930. Architect Yosef Berlin's design included pressed silicate blocks, reflecting the art deco style then prevalent in cinemas worldwide. "It was like building the pyramids," commented the supervisors on the scale of the building. Massive investments in construction had left it roofless for its first few years, until a sliding roof was built. The 12 steps leading from street level to its doors only reinforced the feeling that one was entering a shrine. The Mograbi Cinema Square became a meeting place well known. Here, people gathered to dance in the streets when the UN General Assembly adopted the Partition Resolution in November 1947. During the 1960s, when high-rise buildings were appearing in Tel-Aviv, entertainment centers moved north. Poor maintenance also contributed to Mograbi's demise. It caught fire in the summer of 1986, due to an

חותמת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

electric short-circuit, and was subsequently torn down. City Hall then decreed that Mograbi's original façade will be reconstructed for the new shopping mall due to be built on this site.

David Shalit, Historian of Cinema

Description of the Stamps

Eden Cinema

On the stamp and the tab:

- * The front of the cinema and tickets counter.
- * 1927 "Western Electric" film projector with sound on disc.
- * Typical screen from the early days of films with two side screens for translations.
- * On the screen: picture of the placard announcing the first talking film "The Jazz Singer".
- * Accompanying pianist.
- * Audience dancing at a Purim party typical for the hall and the period.
- * Newspaper advertisement of the "Talkie" – the talking and singing movie.
- * Cinema ticket.

Mograbi Cinema

On the stamp and the tab:

- * Front of the cinema and entry stairs.
- * 1937 "BTH" projector.
- * Wide Cinemascope screen.
- * On the screen: picture of the placard of the film "The Robe" (first cinemascope movie).
- * Original wooden chairs of the 1930s.
- * The Clock Square opposite the cinema and spectators thronging towards the entrance.
- * Invitation to the premiere of "The Robe" in Israel.
- * Cinema ticket.

השירות הבולאי - טל: 03-5123933

שדות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933

12 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 68021

www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com

Issue: December 2007

Designer: David Ben-Hador

Stamps Size: 30.8 mm x 40.0 mm

Plates no.: 694 (no phosphor bar)

695 (no phosphor bar)

Sheet of 15 stamps

Tabs: 5

Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.

Method of printing: Offset